

Om barnbesök på sjukhus

P-G Bergfors

För merparten av sjukhusen i vårt land ligger åldersgränsen för besökande vid 12 år. En intervjuundersökning av personal, patienter och besökande vid Skellefteå lasarett visar emellertid att en majoritet (81 % av 540 tillfrågade) anser att denna gräns är onödig. Av undersökningsresultatet framgår också att majoriteten menar att barnbesök är särskilt angelägna på avdelningar för långliggare (långvård, sjukhem) och på BB-avdelningar, relativt många också på avdelningar för dagpatienter.

Per-Gösta Bergfors är överläkare vid barnmedicinska kliniken vid Skellefteå lasarett.

Få ifrågasätter numera att barn som ligger inne på sjukhus bör beredas möjligheter till dagliga besök av sina anhöriga. Där så ske kan försöker man också inhysa mor eller far i samma rum som barnet vårdas eller åtminstone vid sjukhuset i något rum som ligger nära barnavdelningen ifråga. Det anses vara en barnets rättighet att få ha föräldrar nära sig under de speciellt frustrerande omständigheter som uppkommer, då det läggs in på sjukhus. Med lika rätt kan föräldrarna i en sådan situation göra anspråk på att få vara med sitt barn.

Man borde kanske av liknande skäl minska vådorna av skilsmässan föräldrar—barn, när mor eller far blir inlagd på sjukhus. Men på många sjukhus föreligger idag ett förbud mot besök hos anhöriga av barn.

En förfrågan till femtio sjukhus har lett till att vi erhållit upplysningar om ordningsreglerna för barnbesök hos 45 av dem. Av *tab. I* framgår att på flertalet håll ännu (1.1 1973) existerar en åldersgräns vid 12 år, i enstaka fall vid 10 år, under vilken besök av barn är förbjudna. Inte så sällan beviljas dock undantag, d v s regeln tillämpas "mjukt".

På en del håll har åldersgränsen helt slopats. Detta har i så fall oftast skett under 1972. Så är t ex fallet med Stockholms läns sjukvårdsinrättningar. På flera sjukhus planeras också ett slopande av åldersgränsen inom en mycket nära framtid.

Erfarenheterna av barnbesök på sjukhus är naturligtvis därför ännu relativt få. Några olägenheter har som regel inte spontant rapporterats från de sjukhus vi förhört oss med. Från ett sjukhus i Stockholms-området nämns dock särskilt att missstämning ibland uppstått, då personal vid avdelningar tvingats förmana störande barn som inte hållits under tillräcklig uppsikt av de besökande föräldrarna.

Skälen till förbud mot barnbesök är något dunkla. Ofta poängteras att infektioner kan spridas lättare från barn till vuxna och vice versa, att barn är relativt infektiöskänsliga och därför lättare kan smittas ned i samband med besök vid sjukhus. Även har anförts att barn skulle kunna

Skälen till förbud mot barnbesök är något dunkla.

Tabell 1. Nedre åldersgräns för barnbesök vid sjukhus i Sverige

Län	Sjukhus	Gräns	Införd	Undantag
AB	S:t Erik	—	1972	Smittorisk, särsk medicinska skäl
	S:t Göran	—	1972	D:o
	Sabbatsberg	—	1972	D:o
	Löwenströmska	—	1972	D:o
	Karolinska sjh	—	1972	D:o
	Danderyd	—	1972	D:o
	Södersjukhuset	—	1972	D:o
	Allmänna BB	—	1971	
C	Akad sjh Uppsala	12 år		Barnbesök tillåts entréhall, cafeterior
D	Eskilstuna	12 år		
	Linköping	12 år		Psyk och Kvinno-klin. För barnklin åldersgräns 7 år
E	Norrköping	12 år		Ingen gräns för kvinnoklin och långvårdsklin
F	Jönköping	12 år		I praktiken ingen gräns
H	Västervik	—	1972	
	Oskarshamn	12 år		I praktiken ingen gräns
	Kalmar	—	1972	
I	Visby	12 år		
L	Kristianstad	12 år		
M	Helsingborg	12 år		Medges gm avd föreståndaren
	Malmö allm sjh	—	1972	
N	Halmstad	12 år		Medges gm avd föreståndaren
O	Sahlgrenska sjh	12 år		Psyk klin
	Barnsjh Göteborg	10 år	1970	Syskon oavsett ålder
	Mölnadal	12 år		Medges gm avd föreståndaren
R	Falköping	12 år		
	Lidköping	10 år		
T	Örebro	12 år		Medges gm avd föreståndaren
	Karlskoga	12 år		D:o
	Lindesberg	12 år		D:o
U	Västerås	10 år	1969	För lungklin dock 15 år
W	Mora	12 år		Långvårdsavd ingen gräns. Barnbesök tillåts i rökrum, samlingssalar etc
X	Sandviken	—	1971	I varje särsk fall prövn m h t pat:s tillst o sjukd
	Hudiksvall	—	1972	"Barn efter särskild tillåtelse"
Y	Härnösand	—		
	Sollefteå	12 år		Barnbesök tillåts i samlingsrum etc
	Örnsköldsvik	—	1971	12-årsgränsen gäller dock BB-avd
	Sundsvall	12 år		Efter särsk tillst av avd förest i samråd med avd läk
Z	Östersund	—	1969	Tillstånd medd genomgående av avd förest
AC	Umeå	—	1972	Inf klin samt gm läkare eller sjuksköt med hänsyn till patientens tillstånd
	Lycksele	—	1972	Gm läk m h t den sökte o besökande barnet
	Skellefteå	12 år		
BD	Kiruna	12 år		Medges gm avd föreståndaren
	Boden	—	1972	Inf klin och intensivvårdsavd
	Luleå	12 år		Medges gm överläkaren
	Piteå	—		Inf klin och intensivvårdsavd, med hänsyn till besökande barnets reaktion

ta psykisk skada av sådana besök, framförallt vid konfrontation med svårt sjuka patienter.

Mot detta kan invändas att samma resonemang beträffande psykisk påverkan sannolikt också kan föras beträffande många vuxna besökare. Det kan också ifrågasättas om alla som hälsar på anhöriga eller vänner, inlagda på sjukhus, alltid är välkomna och önskvärda där. Dels iakttar åtskilliga sjukbesökare inte något frivilligt besöksförbud, när de tillfälligtvis har en "förkylning" eller kanske diarrésjukdom på gång. Dels har inte alla förmåga att begränsa besökets längd och att anpassa dess karaktär efter patientens tillstånd. Det tycks också existera något slags "professionella" sjukbesökare, vilkas primära intresse inte alltid är att uppmuntra den besökta sjuka medmänniskan utan som styrs till sjukhuset mer av nyfikenhet och behov av sällskap för egen del.

I en motion till Västerbottens landsting våren 1972 begärdes en kartläggning av besöksformerna vid länets sjukvårdsinrättningar i syfte att slopa åldersgränserna för barnens sjukbesök. Därvid framgick att för Skellefteå lasarett, som på de flesta andra håll, gäller regeln att barn under 12 års ålder icke får besöka patienter vid sjukhuset. I ömmande fall görs dock avsteg från regeln.

Det har ansetts vara av intresse att inför en ev. ändring av nuvarande barnförbud undersöka opinionen hos personal, patienter och besökare (med olika relation till patienten) vid lasarettet. De viktigaste resultaten av denna undersökning redovisas här. (För ytterligare detaljer hänvisas till direkt kontakt med författaren).

Metodik

540 personer har intervjuats personligen av en och samma person (med tidigare erfarenheter som läkarsekreterare vid sjukhuset), 180 av vardera kategorien sjukhuspersonal, inläggande patienter och tillfälliga besökare av patienter, dessa senare för icke identiska med de patienter som intervjuats om sina egna åsikter.

Undersökningen gjordes under tiden juni—november 1972 med uppehåll över högsommaren. Urvalet av intervjuobjekt skedde slumpvis. En-

dast en av dem man vände sig till vägrade att låta sig intervjuas.

Frågeformulären var i princip likartade för alla tre kategorierna. Första frågan som ställdes, sedan vissa personalia inhämtats, var följande: Bör förbudet för barn under 12 år att medfölja besökande till lasarettet gälla även i fortsättningen?

De som svarade "ja" på frågan, i fortsättningen för enkelhetens skull benämnda "konservativa", ombads därefter att spontant motivera sin inställning. I andra hand fick den intervjuade "hjälp på traven" genom att några alternativa motiv delgavs honom att välja emellan. Särskilt efterfrågades sedan om vederbörande ansåg förbudet främst vara bra/lämpligt/nödvändigt för patientens, för barnets, för medpatienternas eller för flera eller andra parter skull.

På motsvarande sätt förfors med dem som svarade "nej", nedan kallade "reformister", till frågan om fortsatt åldersgräns vid 12 år, och efterhördes för vilken eller vilka de uppfattade förbudet som särskilt dumt/olämpligt/onödigt.

Intervjuerna fullföljdes sedan med frågor som avsåg den tillfrågades uppfattning om riskerna för infektionsspridning och för ogynnsam psykisk påverkan vid barnbesök. Vidare gavs de intervjuade tillfälle att föreslå en ev. annan åldersgräns än den nuvarande och att särskilt ange de avdelningar, där barnbesök får anses särskilt önskvärda resp särskilt olämpliga.

Slutligen efterhördes också en passant vederbörandes uppfattning om besökstiden vid sjukhuset, dess längd och inplacering på dygnet. En (med undantag för avdelningar med barnpatienter) medges besök på Skellefteå lasarett en timme på kvällstid tre vardagar i veckan samt halvvannan timme under eftermiddagen på lördagar och söndagar.

För överskådlighetens och jämförelsemöjlighetens skull uppges i tabellerna som regel procenttal, detta trots att delgrupperna numerärt ofta är små, så att även till synes rätt avsevärda differenser inte är statistiskt signifikanta.

Tabell 2. Procentuellt antal personer som gillar besöksförbud för barn under 12 år
Siffror inom parentes anger antalet intervjuade inom respektive grupp.

	Personal	Patienter	Besökande	Samtliga
Alder: —40 år	21 % (138)	6 % (53)	11 % (83)	15 % (274)
41—65 „	26 % (42)	27 % (60)	21 % (78)	24 % (180)
65— „	—	22 % (67)	5 % (19)	19 % (86)
Kön: män	20 % (10)	29 % (66)	14 % (71)	21 % (147)
kvinnor	22 % (170)	13 % (114)	15 % (109)	18 % (393)
Vårdavd:				
BB-avd	24 % (17)	0 % (31)	14 % (35)	11 % (83)
Barnavd	18 % (17)	—	6 % (16)	12 % (33)
Gynavd+övr	24 % (37)	10 % (21)	7 % (14)	17 % (72)
Kir avd	10 % (20)	24 % (42)	6 % (32)	15 % (94)
Inf avd	36 % (11)	14 % (14)	—	24 % (25)
Med avd	36 % (25)	46 % (35)	27 % (30)	37 % (90)
Långv avd	26 % (27)	9 % (11)	31 % (29)	25 % (67)
Sjukhem	8 % (26)	12 % (26)	0 % (24)	7 % (76)
Totalt	22 % (180)	19 % (180)	14 % (180)	19 % (540)

Resultat

Knappt var femte intervjuad vill behålla nuvarande besöksförbud för barn under 12 år (tab. 2). Mest angeläget synes förbudets bibehållande vara för kategorien sjukhuspersonal (22 %), minst bland dem som kommer på besök hos patienter inlagda på lasarettet (14 %).

Män och kvinnor har synbarligen samma inställning i frågan. Möjligen kan pekas på skillnaden inom kategorien "patienter", där 29 % av männen, men bara 13 % av kvinnorna önskar fortsatt barnförbud. En tendens är också att andelen "konservativa" är relativt mindre bland de yngre intervjuade (15—40 år).

Påtaglig är den relativt "konservativa" inställningen bland de intervjuade vid *medicinska* kliniken. Den gäller såväl personal som patienter och dem som besöker patienter där. Enda förklaringen torde vara patientklienteletets karaktär därstädes.

Däremot är "reformvänligheten" stor bland både personal och patienter vid sjukhemmet för långvarigt sjuka och alldeles särskilt bland dem som besöker de gamla där. Detta står i kontrast mot förhållandena vid långvårdskliniken där man vårdar mer svårartade fall än vid sjukhemmet

och där både personal och besökande i stor utsträckning tycker att förbud mot besök av små barn är på sin plats.

Mammorna på BB sluter 100 %-igt upp kring ett slopande av besöksförbudet för barn, naturligtvis närmast ur sin egen erfarenhet i den tillfälliga situation de befinner sig i vid intervjutillfället. Personalen vid BB delar inte i samma utsträckning mammornas uppfattning på denna punkt, men det bör observeras att frågan ju gäller besök vid sjukhuset överhuvudtaget och icke enbart vid BB-avdelningen.

Bland sjukhuspersonalen finner särskilt sjuksköterskor och barnsköterskor åldersgränsen föga angelägen. 86 % är för dess slopande. Möjligen kan också den slutsatsen dragas att erfarenhet, uttryckt i lång tjänstgöringstid vid sjukhuset, ger en liberalare inställning till barnbesök. (Jfr tab. 3).

Ser man något mer i detalj också på kategorien patienter och dess inställning i förbudsfrågan, kan

Knappt var femte intervjuad vill behålla nuvarande besöksförbud för barn under 12 år.

Tabell 3. Procentuell andel av personalen som gillar besöksförbud för barn under 12 år

Siffror inom parentes anger antalet intervjuade inom respektive grupp.

Sjuksköt, barnmorsk	16 % (51)
Undersköt	27 % (15)
Barnsköt	14 % (14)
Sjukv bitr	26 % (81)
Övr vårdpersonal	26 % (19)
Tjänstgöringstid: — 1 år	21 % (39)
1—10 „	26 % (107)
10— „	12 % (34)
Totalt	22 % (180)

man finna en tendens att för bibehållen 12 årsgräns är förhållandevis oftare män än kvinnor (29 resp 13 %). För är också åldersgruppen 41—65 år mer än yngre (27 resp 6 %), och barnlösa mer än föräldrar till minderåriga barn (20 resp 6 %).

Bland de 180 "sjukbesökare" som intervjuades var inställningen däremot ungefär densamma bland män och kvinnor, bland barnlösa och personer med barn i åldern 1—12 år. Möjligen kan här den trenden spåras att besökare med egen erfarenhet av sjukhusvistelse under den senaste 5-årsperioden i större utsträckning än sådana som inte på länge själva legat på sjukhus fann även små barn på besök ett naturligt inslag i sjukhusbilden (93 resp 83 %).

Tydligt — och inte oväntat — är också att om det är egna barn i åldern 0—15 år som besökaren hälsar på, hans inställning oftast är positiv till att tillåta besök av andra barn, t ex syskon till den sjuke. Endast 5 % av dem som besöker patienter i åldern 0—15 år önskar barnförbud vid 12 år enl nuvarande regel mot 19 % bland dem som besöker patienter i åldrar över 40 år.

Även släktskapsförhållandet spelar en viss roll för inställningen. Bland de besökare som hälsar på en son eller dotter (oavsett dennes ålder) är

Mammorna på BB sluter 100 %-igt upp kring ett slopande av besöksförbudet för barn.

endast 7 % "konservativa" mot 20 % bland dem som besöker en far eller mor och 26 % bland dem som besöker syskon eller make/maka. Reformvänligheten är dock mest utbredd bland de besökare som hälsar på en avlägsen släkting eller personlig bekant, där 94 % är för slopande av åldersgränsen. (Det torde vara inom denna grupp som de inledningsvis nämnda "professionella sjukhusbesökarna" återfinns.)

Intressant är att de som anser att nuvarande 12-års gräns bör behållas tänker oftast på barnet (tab. 4 a), som de således är rädda skall ta psykisk skada, i någon mån också löpa vissa infektionsrisker i samband med besök vid sjukhuset, medan de i mindre utsträckning månalar om medpatienterna på salarna och än mindre om patienten själv.

Tabell 4 a. För vilkas skull är barnförbudet lämpligt? (Åsiktsfördelningen bland 100 "konservativa")

Barnet	47 %
Barnet+patienten+medpatienter	18 %
Medpatienter	10 %
Barnet+patienten	9 %
Patienten	8 %
Patienten+medpatienter	6 %
Barnet+medpatienter	1 %
Ej angivet	1 %

Bland dem som önskar få bort besöksförbudet för mindre barn tycks däremot en merpart hävda patientens intressen av en sådan nyordning, oftast med tillägget dock att även barnet är betjänt därav (tab. 4b).

Tabell 4 b. För vilkas skull är barnförbudet olämpligt? (Åsiktsfördelningen bland 440 "reformister")

Barnet+patienten	55 %
Patienten	26 %
Barnet	12 %
Barnet+patienten+medpatienter	1 %
Medpatienter	1 %
Föräldrar	1 %
Övr. alternativ	1 %
Ej angivet	3 %

Bland "reformisterna" vill nästan hälften slopa förbudet helt och då som regel låta föräldrarna avgöra om barnen bör få besöka en anhörig på sjukhuset.

Bland de s k konservativa, som alltså i första hand önskar bibehålla gränsen vid 12 år, finns en del (12 %) som t o m önskar en höjning till 15 år. Ännu fler (38 %) finner det dock inte orimligt, om någon ändring skall företagas, att sänka till 10 år. 16 % kan tänka sig en ännu något radikallare sänkning (tab. 5).

Tabell 5. Önskad nedre åldersgräns för besök av barn på sjukhus
(Åsiktsfördelningen uttryckt i procent av hela gruppen)

Åldersgräns	Konservativa	Reformister
15 år	12 %	0 %
12 år	25 %	0 %
10 år	38 %	7 %
9 år	4 %	2 %
8 år	7 %	5 %
7 år	4 %	13 %
6 år	0 %	6 %
5 år	1 %	8 %
4 år	0 %	5 %
3 år	0 %	4 %
2 år	0 %	2 %
1 år	0 %	3 %
0 år	0 %	45 %
Vet ej	9 %	0 %
Summa Antal	100 % 100	100 % 440

Bland "reformisterna" vill nästan hälften slopa förbudet helt och då som regel låta föräldrarna avgöra om barnen bör få besöka en anhörig på sjukhuset.

De sjukhusavdelningar som det syns mest angeläget att låta även små barn få tillträde till är enl denna utredning långvårdsavdelningen och BB-avdelningen. Även sjukhemmet torde i själva verket ha många anhängare, vilket dock ej fram-

går av tab. 6, beroende på att genom ett förbi-seende sjukhemmet inte fanns upptaget på den förteckningen över olika avdelningar som den intervjuade hade möjlighet att välja ur.

Att besök av barn hos äldre patienter och speciellt långliggare inte bara är lämpligt utan till stor glädje anser särskilt sjukhuspersonalen, medan bland kategorin "sjukbesökare" uppmärksammas BB-mammornas behov av att under sin vårdvecka låta äldre syskon stifta bekantskap med den nyfödde redan på sjukhuset.

Att låta barn besöka patienter med smittsamma sjukdomar anses allmänt som direkt olämpligt. Särskilt reagerar sjukhuspersonalen mot detta. Inte heller kirurgavdelningar uppfattas av många som "barnvänliga". Dessa patienter är ofta starkt medtagna; gipsförband, sträck, dropp etc kan verka skrämmande särskilt på känsliga barn — så förfäktar man speciellt ofta inom kategorin sjukbesökare, inte alls däremot bland sjukhuspersonal och knappast heller bland patienterna själva.

Bland de "konservativa" ansåg 42 % att risken för att infektioner sprids vid barnbesök är större än vid besök av vuxna, medan motsvarande siffra bland "reformisterna" var endast 16 %. Likaså ansågs bland de förra att barn "ofta" (6 %) eller åtminstone "ibland" (34 %) tar psykiskt skada av sjukhusbesök, medan motsvarande siffror bland "reformisterna" var 0 resp 16 %.

Slutligen kunde konstateras att bland dem som gärna såg ett fortsatt förbud för barn under 12 år att göra sjukhusbesök 84 % fann den nuvarande besökstidens utformning god, medan bland dem som tillhörde "reformisternas" skara beträffande barnbesöken hela 44 % tyckte att besökstiden är för kort tilltagen, d v s bör utsträckas både vad angår antalet besöksdagar till att omfatta varje dag under veckan och vad angår den tillmätta ti-

Bland dem som gärna såg ett fortsatt förbud för barn under 12 år att göra sjukbesök fann 84 % den nuvarande besökstidens utformning god. Bland dem som tillhörde "reformisternas" skara tyckte hela 44 % att besökstiden är för kort tilltagen.

Tabell 6. Var är besök av barn särskilt lämpligt eller olämpligt?

(Uttryckt i procent av samtliga inom angiven kategori bland de intervjuade)

	Personal		Patienter		Besökare		Konservativa		Reformister		TOTALT	
	Lämpl	Olämpl	Lämpl	Olämpl	Lämpl	Olämpl	Lämpl	Olämpl	Lämpl	Olämpl	Lämpl	Olämpl
Med avd	4	3	3	0	5	1	2	2	4	1	4	1
Barnavd	18	0	10	0	14	0	12	0	15	0	14	0
Inf avd	0	67	0	20	0	27	0	39	0	38	0	38
Långv avd	42	8	17	4	24	9	18	14	30	6	28	7
Sjukhem	4	2	2	0	7	2	0	1	6	1	5	1
Kir avd	11	4	3	8	1	21	4	12	5	11	5	11
Gynavd	3	0	2	0	1	1	0	0	2	1	2	1
BB-avd	19	3	17	1	39	1	32	5	23	1	25	2
Ögonavd	2	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1
Öronavd	3	2	0	0	0	1	0	4	1	1	1	1
Långliggare	3		1		3		1		3		3	
Svårt sjuka		4		9		18		8		11		11
Föräldrar	0		1		2		0		1		1	
Pat. på enkelrum	1		0		0		1		0		0	
"Överallt"	23	1	33	7	22	2	0	18	32	0	26	3
"Ingenstans"	19	18	11	23	4	26	35	8	0	26	6	22
Ingen åsikt	0	0	15	24	7	6	6	6	8	11	7	10

den per besöksdag.

Något vid sidan om ämnet kan nämnas att för en utsträckt besökstid var främst sjukhuspersonalen (51 % av dem), vilket torde överraska många. Bland patienter ansåg 38 % att besökstiden enl nuvarande normer var för kort och bland besökare var motsvarande siffra 34 %.

Sammanfattning

Bestämmelserna för barnbesök på sjukhus har börjat uppläckas på flera håll i vårt land så att åldersgränsen för besökande barn helt strukits eller åtminstone sänkts. Fortfarande gäller dock gränsen 12 år på merparten av sjukhusen.

En undersökning med intervjuer av sjukhuspersonal, patienter och sjukbesökare vid Skellefteå lasarett visar att en majoritet av 81 % bland 540 tillfrågade anser att den nu gällande 12-års gränsen är onödig. Kategorierna patienter och särskilt sjukbesökare är något oftare positiva än sjukhuspersonalen till ett slopande av barnförbudet.

Bland dessa s k reformister är det i första hand den inläggande patientens välbefinnande man tänker på, i andra hand det besökande barnets.

Man bedömer här nästan genomgående risken för infektionsspridning som inte större vid barnbesök än vid vuxenbesök och tillmäter inte "chockupplevelser" någon större betydelse.

Bland dem som hellre ser ett vidmakthållet förbud för barn under 12 år att göra sjukbesök vid lasarettet är det först och främst hänsynen till barnet som avgör ställningstagandet. Man anser här relativt oftare att risken för att barnet ådrar sig infektioner eller psykisk skada på sjukhuset inte är helt negligibel.

Både bland dem som är för och dem som är mot barnförbud tycks en majoritet mena att barnbesök är särskilt angelägna på avdelningar för långliggare (långvård, sjukhem) och på BB-avdelningar, relativt många också på avdelningar med barnpatienter.

Däremot anser många av de intervjuade att infektionsavdelningar bör undantagas från regeln att i övrigt tillåta besök av barn i alla åldrar. Andra undantag bör kunna göras i särskilda fall såsom när det gäller besök hos svårt sjuka patienter, då barnbesök kan vara olämpligt ur flera synpunkter.